

Anmälan mot Polismyndigheten i Västra Götaland för ett beslut om husrannsakan i en bostad m.m.

Anmälan

I en anmälan till JO ifrågasatte advokaten AA, i egenskap av ombud för BB, ett ingripande av Polismyndigheten i Västra Götaland. Av anmälan framgick bl.a. följande. Den 7 november 2006 blev BB gripen av två civilklädda polismän utanför sin bostad och vid samma tillfälle greps även en kollega till henne. Som förklaring angav poliserna endast att BB ”stämde in på en profil”. Hon blev kroppsvisiterad och såväl hennes bilnycklar som lägenhetsnycklar omhändertogs av polisen. Därefter genomförde polisen en husrannsakan i bilen och hon medtogs till polisstationen för att lämna ett urinprov. Under tiden som BB befann sig på polisstationen genomfördes en husrannsakan i lägenheten. Nycklarna återlämnades senare till henne. I efterhand har hon fått besked om att hon var ”positiv” beträffande viss narkotika. BB ifrågasatte bl.a. med vilken rätt polisen utförde husrannsakan innan det fanns något provsvar tillgängligt och om det förelåg en fara i dröjsmålssituation samt med på vilken grund som polisen tog hennes nycklar.

Utredning

Handlingar i polismyndighetens ärende infordrades och granskades. Av handlingarna framgick bl.a. att BB påträffades och kontrollerades den 7 november 2006 på grund av misstanke om narkotikabruk (eget bruk) eftersom hon hade uppvisat tydliga tecken på narkotikapåverkan. Enligt ett protokoll genomfördes en husrannsakan samma dag i hennes bostad. Beslutet hade fattats av inspektören CC.

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över vad som hade anförts i anmälan till JO.

Polismyndigheten (biträdande länspolismästaren DD) kom in med ett remissvar till vilket fogades upplysningar från CC samt vissa handlingar, förundersökningsprotokoll och utdrag ur arbets- och delegationsordning (här utelämnade).

CC uppgav i huvudsak följande. Vid det aktuella tillfället lämnade BB sin lägenhet tillsammans med en man. Polisen började tala med dem. BB var tydligt påverkat av

något medan mannen inte bedömdes vara det varför han fick gå. CC försökte ringa någon av kommissarierna på narkotikaroteln för vidare beslut. Eftersom han inte fick tag på dem fattade han själv beslut om tvångsmedel, kroppsbesiktning och kroppsvisitation (under icke kontorstid är han förundersökningsledare). Vid kroppsvisitationen påträffades 20 000 kr i BB:s benficka. På fråga var hon hade fått pengarna från uppgav hon att hon fått dem på grund av att hon hade varit med om en brand 1998-99, vilket han ifrågasatte. Det fanns vidare misstankar sedan tidigare mot BB om att hon sålde narkotika; en polisman hade t.ex. sett ett antal personer komma och gå från BB:s lägenhet påverkade av narkotika. Mot denna bakgrund beslutade han om husrannsakan i hennes bostad och bil. BB erkände senare att hon hade använt cannabis och ett narkotikaklassat läkemedel. Han kommer inte ihåg om någon sade att BB stämde in på en profil.

Polismyndigheten gjorde följande bedömning.

Husrannsakan får ske vid misstanke om brott som kan följas av fängelse. För husrannsakan hos den som är misstänkt krävs att han eller hon är skäligen misstänkt. Skälig misstanke föreligger när det finns någon konkret omständighet som talar för att som i det här fallet brukaren innehar narkotika och att narkotikan finns just på den platsen eller att det finns annan bevisning om sådant brott.

I ärendet får det anses ha förelegat flera sådana konkreta omständigheter. Enligt uppgift från gruppbefälet har personer setts komma och gå till och från lägenheten och då varit påverkade av narkotika. När BB lämnade bostaden var hon enligt polismännen tydligt påverkad. Hon hade en stor summa pengar på sig i en benficka. Hennes förklaring till hur hon hade fått pengarna verkade inte sannolik utan det fanns anledning att misstänka att pengarna härrörde från narkotikaförsäljning.

Förutsättningar för att besluta om kroppsvisitation och kroppsbesiktning av BB samt om husrannsakan i hennes bostad och privata bil får anses ha varit uppfyllda. Bilen utgjorde i det här sammanhanget ett sådant slutet förvaringsställe som hon disponerade över och som det också fanns anledning att genomsöka.

Det brådsnade att besluta om tvångsåtgärder främst av det skälet att det kunde finnas köpare av narkotika kvar i lägenheten eller att andra köpare var på väg till eller från denna. De kunde bli varnade om de såg polisingripandet. Även mannen som fanns i BB:s sällskap kunde varna andra när han fick gå. Därmed fanns det risk för att värdefull bevisning för utredningen av brottet kunde gå förlorad.

Det får anses ha förelegat fara i dröjsmål när gruppbefälet inte lyckades komma i kontakt med sina förmän vid narkotikaroteln. Förutsättningar har därför förelegat för gruppbefälet att i rådande situation själv fatta beslut om de aktuella tvångsåtgärderna.

Gruppbefälet har uppgett att polispersonalen som genomförde husrannsakan berättade att de hade varit försiktiga när de genomförde denna. Det syntes inte att de hade varit i lägenheten när de gick därifrån.

BB bereddes tillfälle att yttra sig över remissvaret.

Bedömning

Jag vill först nämna att jag inte har någon erinran mot polismännens bedömning att BB var skäligen misstänkt för narkotikabrott (eget bruk) och därför lät henne genomgå kroppsbesiktning och kroppsvisitation. Utredningen ger emellertid vid handen att CC dessutom beslutade om husrannsakan i hennes bostad och bil. Frågan uppkommer således om det fanns tillräckliga skäl för dessa åtgärder.

Bestämmelser om husrannsakan finns i 28 kap. rättegångsbalken (RB). Enligt 1 § får husrannsakan företas hos någon som är skäligen misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa för eftersökande av föremål som är underkastat beslag eller för att utröna omständighet som kan ha betydelse för utredning om brottet. Ett beslut om husrannsakan enligt 1 § meddelas som huvudregel av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten (4 §). Enligt 5 § får dock en polisman besluta om en sådan åtgärd om det är fara i dröjsmål.

JO har tidigare uttalat att det förhållandet att en känd narkotikamissbrukare uppträder påverkad av annat än alkohol inte kan grunda en skäligen misstanke om annat än eget bruk av narkotika (JO 1993/94 s. 101). För att en person ska anses skäligen misstänkt för ett brott krävs nämligen att det föreligger konkreta omständigheter som med viss styrka pekar på att den misstänkte har begått den gärning som misstanken avser. Omständigheterna måste alltså vara av det slaget att de ger upphov till en faktabaserad brottsmisstanke. Misstanken får därför inte grundas på allmänna utpekanden av en viss person, på andrahandsuppgifter som inte är verifierade, på att någon annan i den misstänktes omgivning är misstänkt eller på andra omständigheter som saknar relevans för frågan om brottsmisstanken, t.ex. uppfattningen att det brådskar att genomföra åtgärden (Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel, s. 516). I ett beslut den 26 november 2004 har jag vidare uttalat mig om polisens möjligheter att besluta om husrannsakan i en bostad vid misstanke om ringa narkotikabrott (eget bruk), och där anfört bl.a. att i ett sådant fall kan tips eller annan information som tyder på att personen i fråga förvarar narkotika i bostaden utgöra sådana konkreta omständigheter som fordras för skäligen misstanke om narkotikabrott genom innehav av narkotika (dnr 4413-2003). Det kan dock framhållas att den misstänkte personen i det ärendet inte påträffades när han kom ut från sin bostad utan när han var på väg hem. Som jag anförde i ett annat beslut (JO 2006/07 s. 76) är situationen något annorlunda om polisen spanar på en viss person och sedan observerar att personen – uppvisande tydliga tecken på narkotikapåverkan – lämnar sin bostad. Jag har inte velat utesluta att det i dessa fall kan finnas situationer där omständigheterna är sådana att ett beslut om husrannsakan i bostaden är rättsenligt.

I det nu aktuella fallet föreföll det till en början som om grunden för beslutet om husrannsakan endast var att BB hade uppvisat tecken på narkotikapåverkan. Som framgått har det emellertid under utredningen av ärendet kommit fram att CC även beaktande vissa andra omständigheter. Vid kroppsvisitationen påträffades t.ex. en större mängd kontanter och det fanns misstankar om att BB sålde narkotika. Enligt min mening kan beslutet om husrannsakan i och för sig diskuteras men jag anser dock att det ligger inom ramen för vad som får betraktas som godtagbart. Jag finner därför inte anledning att kritisera polismyndigheten för beslutet om husrannsakan. Jag har inte heller någon invändning mot att det var CC som i den uppkomna situationen fattade beslutet om husrannsakan. Jag är däremot kritisk till att inte samtliga omständigheter som låg till grund för beslutet framgick av dokumentationen. Det är ur bl.a. kontroll- och rättssäkerhetssynpunkt av stor betydelse att ett beslut om tvångsmedel dokumenteras på ett klart och noggrant sätt

med bl.a. angivande av grunderna för beslutet. Även beslutet om husrannsakan i bilen borde givetvis ha dokumenterats.

Som framgått har BB ifrågasatt polismännens åtgärd att omhänderta hennes nycklar. Jag utgår från att polisen tog nycklarna för att underlätta verkställigheten av husrannsakan. Det normala är att man, genom medverkan antingen av den som drabbas av husrannsakan eller av någon annan, bereder sig tillträde till utrymmet med en nyckel. Den som utsätts för en husrannsakan har dock inte någon skyldighet att medverka aktivt och kan således vägra tillträde till det utrymme som skall undersökas (Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel, s. 541 och 538). Det bör dock framhållas att polisen, för att kunna utföra en husrannsakan, har rätt att tillgripa våld för att öppna ett utrymme (28 kap. 6 § RB). Polisen kan även kontakta en låssmed om det inte finns någon annan som kan öppna för dem. Jag finner inte anledning att vidare kommentera polisens åtgärd att omhänderta BB:s nycklar.

Vad som i övrigt framkommit i ärendet föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.